

FÉNYJELENSÉGEK A TERMÉSZETBEN

SZKA208_17

Készítette: Bányai László

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIA

8. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a Bevezetés					
A	A tanár felírja a táblára a következő címet: FÉNYJELENSÉGEK A TERMÉSZETBEN. Ezután megkérdezi a diákokat, hogy mi minden jut eszükbe róla. Az elhangzó válaszokat sorban lejegyzik a cím alá. (Ha a később feldolgozandó témák nem jelenének meg spontán módon a felsorolásban, akkor rávezető kérdésekkel abba az irányba tereli a gondolkodást.) 5 perc	A kíváncsiság felkeltése és a meglévő tudás előhívása Közös gondolkodás Szóbeli kommunikáció	Frontális munka – ötletbörze		P1 (Ötletek)
B	Irodalmi érdeklődésű osztályban egy szépen olvasó tanuló felolvasson egy ókori görög drámából származó részletet, amely azt mutatja be, hogyan üzentek egymásnak tűzjelekkel az emberek. A felolvasás után a tanár megkéri a diákokat, hogy mondják el saját szavaikkal, szerintük pontosan miként is történt ez az üzenettovábbítás. 5 perc	Hangulatteremtés Hallás utáni szövegértés Információk átkódolása	Frontális munka – szemléltetés és közös szövegértelmezés	D1 (Szöveg)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I/b Csoportalakítás					
A	Ha előzőleg az „A” tevékenységet választották, a tanár bekarikázza a táblán szereplő szavak közül azokat, amelyek kijelölik a foglalkozás szűkebb témaköreit. Ha a „B” változattal kezdték a modult, akkor egyszerűen ismerteti a feldolgozásra kerülő témákat. Minden tanuló húz egy témakártyát. Az azonos kártyát húzó diákok egy csoportba kerülnek. Most azonban még mód van rá, hogy aki inkább más témával szeretne foglalkozni, az 2-3 perc alatt keressen valakit, akivel elcserélheti a kártyáját. Ha nem talál ilyet, akkor abban a csoportban marad, ahová véletlenül került. 5 perc	Véletlenszerű csoportalakítás és ennek igény szerinti korrigálása Feladatvállalás Kommunikáció Érdekérvényesítés	Frontális munka – csoportalakítás Egyéni egyeztetés és feladatvállalás	D2 (Témakártyák)	
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a Mi az, amit már most tudunk?					
A	A végleges formát nyert csoportok egy-egy feladatlapot kapnak, amelynek fejlécére címként ráírják a témájukat. Kiválasztják a szövegét és a jegyzőt. Ezután a kérdések segítségével összegyűjtik mindazt, ami a témájukról az adott szempontból az eszükbe jut. 10 perc	Meglévő ismeretek előhívása és rendszerezése Rendszerező képesség Együttműködés	Csoportmunka – ke-rekasztal	D3 (Feladatlap)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/b Adjunk ötleteket egymásnak!					
A	Egymást követően minden csoport ismerteti a feladatlap első oszlopába írt gondolatait. A többiek – ahol tudnak – kiegészítéseket fűznek azokhoz. A felvetődő új gondolatokat a feladatlap második oszlopába jegyzik fel a csoportok írnokai. 20 perc	Egymás munkájának segítése Rendszerezés Segítőkészség	Frontális munka – csoportos szóforgó		
II/c Az önálló kutatómunka előkészítése					
	A tanár elmondja, hogy a csoportok feladata az lesz, hogy a következő órán közösen el kell készíteniük egy-egy A/2-es méretű tablót a saját témájukból. A házi feladat az, hogy összegyűjtsék, és technikailag előkészítsék az ehhez szükséges anyagokat. Kiindulási pontul használhatják a feladatlapon rögzített gondolatokat, ám ezeket ki kell egészíteniük még néhány érdekes ténnyel, élvezetes szövegekkel és képekkel. A csoportok tagjai elosztják egymás között a feladatokat: megbeszélik, hogy ki melyik résztemában fog dolgozni, és milyen forrásokat tud majd felhasználni a munkájához. A tanár közben kiosztja a szöveges segédleteket és a néhány honlapcímet tartalmazó lapot. 5 perc	Az önálló munka megszervezése Feladatvállalás Tervezés Átlátó képesség	Csoportmunka – a feladatok egymás közötti szétosztása	A kitöltött D3-as lapok D4 (Lexikoncikk) D5 (Internetes címek)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Anyaggyűjtés (tanórán kívüli önálló munka)					
A	A tanulók vállalt feladataiknak megfelelően összegyűjtik a tablók nyersanyagát. Ezután találkoznak saját csoportjuk tagjaival, áttekintik az összegyűlt anyagot, és megtervezik a tablót: kiválogatják, hogy pontosan mi kerüljön rá, és eldöntik, hogy mit kellene esetleg kicsinyíteni vagy kinagyítani. Meghatározzák a soron következő tennivalókat, és kiosztják egymás között az ezzel kapcsolatos feladatokat. 45 perc	Információgyűjtés és rendszerezés Információkezelő képesség Kreativitás Együttműködés	Önálló egyéni és csoportmunka		
II/e Tablókészítés					
A	(Itt kezdődik a második tanóra.) Minden csoport kap egy A/2-es méretű kartont, ollót, ragasztót és színes filctollakat. A diákok a korábban kialakított elképzelésüknek megfelelően elkészítik a tablókat, majd felerősítik azokat a tanterem falára. Egyúttal felkészülnek a tablójuk bemutatására – oly módon, hogy a téma ismertetésekor mindenki mondjon pár mondatot. 10 perc	A tervezett tablók elkészítése Kreativitás Feladatvállalás Együttműködés	Csoportmunka – közös alkotás	7 darab A/2-es méretű kartonpapír Ollók Ragasztók Filctollak	
II/f Csoportbemutatók					
A	Minden csoport 2 percen belül bemutatja az általa elemzett jelenséget – úgy, hogy közben a csoport minden tagja megszólal. A többiek közben feljegyzik, hogy milyen új információkat hallottak az egyes előadásokban. 20 perc	Ismeretközvetítés Előadási készség Jegyzetelés	Frontális munka – csoportbemutatók Egyéni jegyzetelés	D6 (Adatgyűjtő lap)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a Az egymástól tanult új információk összegzése					
A	A feldolgozott témák sorrendjében haladva a tanulók elmondják, hogy milyen új ismeretekhez jutottak társaik segítségével: mik azok a dolgok, amelyekről most hallottak először. 5 perc	Összefoglalás, értékelés Tanulási képesség Jegyzetelés	Frontális munka – beszélgetés		
III/b Tudás és hiedelem					
A	A tanár elmondja a tanulóknak a következőket: gyakori jelenség, hogy az ember saját belső világának megfelelően értelmezi, képzelt jelentésekkel ruházza fel azokat a természeti jelenségeket, amelyeknek nem ismeri a magyarázatát. Így születnek a hiedelmek. Ezután képeket vetít a foglalkozás keretében megismert fényjelenségekről, és arra kéri a tanulókat, hogy padtársukkal közösen minden jelenséghez írjanak egy-egy tudománytalan, de a látszattal összhangban álló (de nem a mitológiából vett) magyarázatot. Végül minél többet felolvasnak e valószínűleg szórakoztató értelmezésekből. 10 perc	A hiedelmek születésének megértése Kreativitás Kritikai gondolkodás	Páros munka – jelenségek közös értelmezése		P2 (Kivetíthető képek)

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Ötletek a természeti fényjelenségekkel kapcsolatos példák összegyűjtéséhez

- csillagok
- hullócsillagok
- északi fény
- sarki fény
- szivárvány
- tűz
- villám
- gömbvillám
- Nap
- napfogyatkozás
- naplemente
- napfelkelte
- holdfogyatkozás
- üstökösök
- fluoreszkáló bogarak
- világító szempár (állatok a sötétben)
- Szentiván-éj
- fehér éjszakák

P2 Kivetíthető képek (külön mappában)

a következő jelenségekről:

napfogyatkozás, sarki fény, hulló csillagok, szivárvány, villám, gömbvillám, napkelte és napnyugta